

Kúria
végzése

Az ügy száma: Bfv.I.453/2023/17.

A határozat szintje: felülvizsgálat

A tanács tagjai: Dr. Domonyai Alexa, a tanács elnöke

Dr. Tuba István Krisztián, előadó bíró

Dr. Gimesi Ágnes, bíró

Dr. Kardos Andrea, bíró

Dr. Schmidt Péter, bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2024. január 16.

Az ügy tárgya: hamis tanúzás büntette és más bűncselekmények

Terhelt(ek): Terhelt1 és társai (Terhelt1 I. rendű terhelt)

Elsőfok: Nyíregyházi Járásbíróság, 36.B.393/2012/75., ítélet, tárgyalás,
2015. április 24.

Másodfok: Nyíregyházi Törvényszék, 3.Bf.398/2015/9., ítélet, nyilvános ülés,
2015. december 15.

Az indítvány előterjesztője: az I. rendű terhelt

Az indítvány iránya: az I. rendű terhelt javára

Rendelkező rész

A Kúria a hamis tanúzás büntette és más bűncselekmények miatt Terhelt1 és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben Terhelt1 I. rendű terhelt által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálv a Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/75. számú ítéletét és a Nyíregyházi Törvényszék mint másodfokú bíróság 3.Bf.398/2015/9. számú ítéletét hatályában fenntartja.

A felülvizsgálati eljárásban felmerült 26.670 (huszonhatezer-hatszázhetven) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

A Kúria végzése ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye. Ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

[1] **I.** A Nyíregyházi Járásbíróság a 2015. április 24. napján kihirdetett 36.B.393/2012/75. számú ítéletével Terhelt1 I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki hamis tanúzás büntetében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 272. § (1) bekezdés], zsarolás büntetékének kísérletében [Btk. 367. § (1) bekezdés] és orgazdaság büntetében [Btk. 379. § (1) bekezdés c) pont és (4) bekezdés b) pont]. Ezért őt – halmazati büntetésül, mint visszaesőt – 2 év börtön fokozatú szabadságvesztés büntetésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte. Megállapította, hogy az I. rendű terhelt a büntetés háromnegyed része kitöltését követően bocsátható feltételes szabadságra. Elrendelte a Nyíregyházi Városi Bíróság B.1364/2009/21. számú ítéletével kiszabott 10 hónap, börtön fokozatú szabadságvesztés büntetés végrehajtását és rendelkezett a bűnügyi költség viseléséről is.

[2] Az I. rendű terhelt terhére bejelentett fellebbezés alapján eljáró Nyíregyházi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2015. december 15. napján meghozott 3.Bf.398/2015/9. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet az I. rendű terhelt tekintetében megváltoztatta, a hamis tanúzás büntetést a Btk. 272. § (1) bekezdésében meghatározott, de a (4) bekezdés I. tételébe ütközőként minősítette, a kiszabott szabadságvesztés büntetést 3 évre súlyosította, mellőzte a Nyíregyházi Városi Bíróság B.1364/2009/21. számú ítéletével kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtásának elrendelését, egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

[3] **II.** A jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozat ellen az I. rendű terhelt nyújtott be felülvizsgálati indítványt, a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjára és a 608. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozással.

[4] Indítványában és annak kiegészítéseiben előadta, hogy az alapeljárás során nagyfokú hallássérüléssel élt, bal fülére már akkor is siket volt, jobb fülére a hallása nagyfokban csökkent. Ezért a tárgyalásokon csak „foszlányokban hallotta” az elmondottakat, emiatt – bár fizikailag ott volt – érdemben nem tudott részt venni. A sértett és a tanúk vallomásaira nem volt képes reagálni, így nem volt abban a helyzetben, hogy ártatlanságát bizonyítsa. Sérelmezte, hogy az eljáró bíróságok annak ellenére nem rendeltek ki részére jeltolmácsot, hogy „számtalanszor jelezte”, nem hall. A BH 2013.208. számú, a BH 2016.111. számú és a BH 2014.203. számú eseti döntésre hivatkozva kifejtette, hogy a siket vádlott részére kötelező jeltolmácsot kirendelni, ami az eljárás érvényességének is feltétele, enélkül úgy kell tekinteni, mintha ő a tárgyalásokon jelen sem lett volna.

[5] Megjegyezte, hogy védője többször is azt a tanácsot adta részére, hogy „hallgasson”, ellenkező esetben az eljárás elhúzódik; az ő érdeke pedig az, hogy minél előbb fejeződjön be, mert összbüntetésbe foglalják a büntetését. Állította, a felszólalásait és válaszait a védője súgta a fülébe, és csak utólag értette meg, hogy a saját védője is „ellene volt”. ügyvéd1 védővel kapcsolatosan azt is előadta, hogy ismerte a többi terheltet, amiről ő csak utólag szerzett tudomást.

[6] Kifejtette, hogy csak az iratok utóbbi áttanulmányozása során szembesült azzal a jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozatával, amely szerint az ügy II. rendű, III. rendű és IV. rendű terheltje nem vett részt a bűncselekmény elkövetésében. Ezt a kijelentést kizárólag fogyatékosága miatt tette, mert nem értette a neki feltett kérdéseket. Hangsúlyozta, hogy a II. rendű terhelt volt a bűncselekmény „kitalálója”, aki az eljárás alatt őt és családját folyamatosan, életveszélyesen fenyegette, ha az eljárás során ellene vallana és hasonlóan lépett fel az ügy III. rendű terheltje is.

[7] Tagadta a zsarolás bűntette elkövetését, és állította, hogy mindhárom vádlott-társa hazudott az eljáró bíróságok előtt, a CD felvétel pedig, amelyre a fenyegetés kapcsán hivatkoztak, nem is létezett.

[8] Mindezek alapján a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására utasítását indítványozta annak érdekében, hogy „részbéli ártatlanságát” bizonyítsa, ezáltal enyhébb büntetés kiszabására kerülhessen sor.

[9] Indítványához csatolta a 2012. december 27. napján készült ambuláns kezelőlapot és beszédaudiogramot, szakértő1 orvosszakértő 2013. július 21. napján kelt nyilatkozatát, valamint terhelt2 IV. rendű terhelt vallomását, továbbá kérelmezte a Nyíregyházi Járásbíróság előtt B.2171/2011. számon folyamatban volt eljárásban szakértő1 orvosszakértő által készített szakvélemény beszerzését.

[10] A Legfőbb Ügyészség BF.619/2023/5. számú átiratában az I. rendű terhelt felülvizsgálati indítványát részben alaptalannak, részben törvényben kizártnak tartotta, ezért indítványozta, hogy a Kúria a Be. 662. § (1) bekezdése alapján a Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/75. számú, illetőleg a Nyíregyházi Törvényszék 3.Bf.398/2015/9. számú ítéletét az I. rendű terhelt tekintetében hatályában tartsa fenn.

[11] Álláspontja szerint a felülvizsgálati indítvány abban a részében, amely a zsarolás bűntette kapcsán arra hivatkozik, hogy a bűncselekményt valójában a II. rendű és III. rendű terhelt követte el, továbbá abban a részében, amely szerint az I. rendű terhelt az általa tett vallomásokat fenyegetés hatására, illetőleg azért tette meg, mert nem hallotta az elhangzottakat, a Be. 650. § (2) bekezdése és a Be. 659. § (1) bekezdése alapján a törvényben kizárt.

[12] Az I. rendű terhelt hallássérülése kapcsán rámutatott, hogy – az iratok alapján – az eljárás során az I. rendű terhelt egyetlen esetben jelezte, hogy nem hallotta a kérdést, ezt az észrevételt a bíróság a jegyzőkönyvben rögzítette. Ezen kívül ilyen jelzéssel az I. rendű terhelt nem élt, sőt, a kérdésekre odaillő, érthető válaszokat adott, illetve észrevételeket tett és érdemi védekezést terjesztett elő. Ezért nincs ok azt feltételezni, hogy az eljárási cselekmények a jegyzőkönyvekben rögzítettektől eltérően történtek volna.

[13] Kiemelte, hogy az eljárási iratok között fellelhető a Nyíregyházi Törvényszék 3.B.128/2012/31. számú, az I. rendű terhelt által csatolt, szakértő kirendeléséről hozott végzése, amelyben az eljáró törvényszék az I. rendű terhelt vonatkozásában annak megállapítását kérte, hogy a terhelt halláskárosodása milyen fokú, illetve, hogy a terhelt halláskárosodása kizárja-e a tárgyaláson való részvételét. Az elkészült szakértői vélemény szerint pedig az I. rendű terhelt az eljárás során nem volt süket, és nem volt a 2009. évi CXXV. törvény 2. § a) pontja alapján hallássérültnek, vagyis olyan siket vagy nagyothalló személynek tekinthető, aki a kommunikációja során jelnyelvet használ. Megjegyezte, hogy nem merült fel adat arra nézve, hogy az I. rendű terhelt ismerné a jelnyelvet, és a büntetőeljárás során nem tett olyan tartalmú nyilatkozatot sem, amely szerint bármilyen betegségben vagy fogyatékoságban szenvedne.

[14] A Legfőbb Ügyészség szerint az eljárás – annak egésze alatt – az akkor hatályos, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) 46. § a)

pontjában foglaltaknak megfelelően, védő részvételével zajlott, így az eljárási szabályok maradéktalan megtartása mellett került sor annak lefolytatására. Hozzáette még, hogy az I. rendű terhelt által megjelölt BH 2016.111. számú eseti döntés a kommunikációra betegsége folytán teljes mértékben képtelen terhelre vonatkozott, a jelen esetben azonban a kölcsönös kommunikáció az I. rendű terhelt és a bíróság között megvalósult.

[15] Az I. rendű terhelt védője észrevételében csatlakozott a felülvizsgálati indítványban foglaltakhoz azzal, hogy az I. rendű terhelt igazolt halláskárosodása és a jeltolmács hiánya miatt a Be. 608. § (1) bekezdés d) pontja szerinti abszolút eljárási szabálysértés megvalósult. Ezért szintén a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását indítványozta.

[16] **III.** A felülvizsgálati indítvány részben a törvényben kizárt, részben alaptalan.

[17] A Kúria a felülvizsgálati indítványt – a törvényben meghatározott kivétellel – tanácsülésen bírálja el [Be. 660. § (1) bekezdés]. A Kúria a felülvizsgálati indítványról nyilvános ülésen határoz, ha a terhelt vagy a védő a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány kézbesítésétől számított nyolc napon belül ezt indítványozta, vagy ezt a tanács elnöke egyéb okból szükségesnek tartja [Be. 660. § (2) bekezdés a), b) pont].

[18] A felülvizsgálati indítvány nem irányult a terhelt terhére, ezt meghaladóan pedig a tanács elnöke nem tartotta szükségesnek nyilvános ülés tartását. Ezért a Kúria a felülvizsgálati indítvány elbírálására a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülést tűzött ki és a megtámadott határozatot a Be. 659. § (5) bekezdésének megfelelően, a felülvizsgálati indítványban meghatározott okok alapján bírálta felül, emellett vizsgálta a Be. 659. § (6) bekezdése szerinti esetleges további eljárási szabálysértéseket.

[19] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely kizárólag a Be. 648. § a)-d) pontjában meghatározott és a Be. 649. §-ában tételesen felsorolt okokból biztosítja a jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozattal szembeni jogi kifogás lehetőségét. A felülvizsgálat törvényben meghatározott okainak köre nem bővíthető, a felülvizsgálati eljárást pedig a törvényben írt feltételekkel és szabályok mellett kell lefolytatni.

[20] 1. A Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján, eljárási szabálysértés miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a határozatát a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg. Ilyen, abszolút jellegű eljárási szabálysértés, ha a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény értelmében kötelező [Be. 608. § (1) bekezdés d) pont]. A korábbi Be. hasonló szabályozás mellett tette lehetővé a felülvizsgálatot [korábbi Be. 416. § (1) bekezdés c) pont, 373. § (1) bekezdés II/d. pont].

[21] A felülvizsgálati indítványt – a jelen ügyben nem releváns, a Be. 659. § (3)-(4) bekezdésben meghatározott kivétellel – a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni [Be. 659. § (2) bekezdés]. Az elsőfokú bíróság az eljárást a korábbi Be. hatálya alatt folytatta le, ezért annak – a felülvizsgálati okok szempontjából jelentőséggel bíró – rendelkezései alapján kellett az eljárási szabályok betartását vizsgálni.

[22] 1.1. A büntetőeljárásban a terheltnek alapvető joga, hogy személyesen védekezzen (korábbi Be. 5. § (3) bekezdés. Be. 3. § (2) bekezdés).

[23] Abszolút eljárási szabálysértés, ha a (jel)tolmács alkalmazása kötelező, de a bíróság mulasztása folytán nem kerül sor a tárgyaláson (jel)tolmács közreműködésére, mert a tárgyalást így olyan személy távollétében tartották meg, akinek részvétele a törvény értelmében kötelező (BH 2013.208., BH 2014. 203.).

[24] Hallássérült személy esetén a hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés azzal valósulhat meg, ha a bíróság a részére nem biztosítja az érdemi jelenlét (kommunikáció) lehetőségét akár jeltolmács útján, akár más, arra alkalmas módon.

[25] A 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek keretében 2006. december 13-án, New Yorkban elfogadott, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény 2. cikkének meghatározása szerint a „nyelv” magába foglalja a jelnyelvet és a nem beszélt nyelv egyéb formáit is. Az egyezmény 13. cikk 1. pontjának előírása, hogy a részes államok a fogyatékossgal élő személyek számára másokkal azonos alapon biztosítják az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférést, beleértve az eljárás során az életkornak megfelelő alkalmazkodás biztosítását annak érdekében, hogy megkönnyítsék tényleges részvételüket mind közvetlen, mind közvetett formában, csakúgy, mint tanúként, minden jogi eljárásban, beleértve a nyomozati szakot és más előkészítő szakaszokat.

[26] A jeltolmács szerepe az eljárásban, hogy a tárgyaláson megjelent hallássérült terhelt ne csak formálisan (fizikailag) legyen jelen, hanem érdemben is hatékony védekezést tudjon kifejteni, akként, hogy megérti a büntetőjogi felelősségének tisztázására irányuló tárgyaláson történeteket. A bíróság intézkedése folytán a jeltolmács kötelező közbejött (igénybevétele) ezért nem egyszerűen a terheltet segítő jelenlét, hanem az eljárás érvényességének, végső soron pedig az ügydöntő határozat érvényességének is a feltétele {BH 2016.111. indokolás [38] bekezdés}.

[27] Mindebből az következik, hogy a jeltolmács igénybevétele a tárgyaláson akkor nem mellőzhető, ha a terhelt enélkül a tárgyaláson érdemben nem tud részt venni, vagyis a jogainak gyakorlásában akadályozott, ekként a tárgyalás nem tisztességes. Ennek körülményeit minden esetben az ügy speciális vonásai alapján kell megítélni (Emberi Jogok Európai Bírósága, EJEB, Fox, Campbell and Hartley v. Egyesült Királyság).

[28] A büntetőeljárási törvény több kötelező szabályt tartalmaz annak érdekében, hogy a fogyatékkal élő személy ezen állapotára tekintettel a büntetőeljárásban ne szenvedjen hátrányt, és a személyes védekezéshez való joga se csorbuljon.

[29] Így az első- és másodfokú eljárás idején hatályos korábbi Be. 114. § (2) bekezdése szerint, ha a kihallgatandó személy hallássérült, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell kihallgatni, vagy a kihallgatás helyett írásban is nyilatkozatot tehet. Hasonló szabályozást tartalmaz a hatályos Be. 78. § (3) bekezdése is. A tolmácsolás kötelező jellege nemcsak az érintett szó szoros értelmében vett kihallgatására korlátozódik, hanem a tárgyalás vagy más eljárási cselekmény egészének érvényességéhez szükséges, amennyiben az a terheltet érinti. A nyelvtolmácsolás eljárási követelményének ezen értelmezése vonatkozik a jeltolmácsolásra is.

[30] A büntetőeljárásban védő részvétele kötelező, ha a terhelt hallássérült, siketvak, vak vagy beszédképtelen [korábbi Be. 46. § c) pont].

[31] A hallássérült személy fogalmát a Be. nem határozza meg. A magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló 2009. évi CXXV. törvény 2. § a) pontja szerint hallássérült személy az olyan siket vagy nagyothalló személy, aki kommunikációja során a magyar jelnyelvet vagy valamely speciális kommunikációs rendszert használja. A büntetőeljárásban, a tisztességes eljárás és a terhelti jogok oldaláról megközelítve ez azt jelenti, hogy a terhelt jeltolmács nélkül egyáltalán nem képes vagy nem megfelelően (nem hatékonyan) képes kommunikálni a bírósággal, illetve az eljárási cselekmény egyéb résztvevőivel. A hallássérültség eljárásjogi értelmezése (és az ehhez kapcsolódó eljárási szabályok alkalmazhatósága) nem függ tehát attól, hogy a terhelt bármilyen jelnyelvet vagy egyéb speciális kommunikációs módot képes-e használni. Más szóval a büntetőeljárásban az

is hallássérültnek minősül, aki jelnyelvet vagy más speciális közlési formát nem használ, de az eljárás menetét a fogyatékja miatt követni nem tudja.

[32] A hallássérülteket érintő szabályok kötelező alkalmazásához nem elégséges, hogy a terhelt az eljárásban hallássérültnek állítja magát, arra azonban mindenképpen alapot ad, hogy a bíróság arról – közvetlenül vagy szakértő útján – meggyőződjön, és szükség esetén a jeltolmács kirendeléséről vagy egyéb kommunikációs mód igénybevételéről határozzon.

[33] A tisztességes eljárás követelménye tehát annak vizsgálata is, hogy a bíróság előtt álló terhelt érti-e a tárgyaláson elhangzottakat, illetve képes-e arra érdemben reagálni. Fokozott ez a követelmény akkor, ha a terhelt maga jelzi, esetleg igazolja az ezzel kapcsolatos fogyatékját. Nyilvánvalóan nem folytatható úgy a tárgyalás, hogy azt a terhelt nem képes követni, nem képes az elhangzottakat megérteni, illetve azokra a megfelelő (az előzményekre reflektáló) válaszokat adni, felszólalni, észrevétellel élni, indítványokat tenni.

[34] Az EJEB gyakorlata szerint a hatóságot (bíróságot) terheli annak bizonyítása, hogy a terhelt megfelelően beszéli az eljárás nyelvét (Cuscani v Egyesült Királyság), ellenkező esetben, megfelelő minőségű tolmács biztosítása nélkül a tisztességes büntetőeljárás (fair trial) nem biztosított. Mindez összhangban van a magyar büntetőeljárás törvényével is, a halláskárosodott, illetve egyéb módon a kommunikációban akadályozott személyek tekintetében is irányadónak tekinthető.

[35] Amennyiben a terhelt olyan mértékben hallássérült, hogy a tárgyaláson részvétele emiatt akadályba ütközik, és a terheltet a bíróság nem nyilatkoztatja arról, hogy kéri-e az eljárás során jeltolmács közreműködését, mulasztása feltétlen (abszolút) eljárási szabálysértés, mert ennek folytán a tárgyaláson (nyilvános ülésen) jeltolmács nem működik közre, s így azt olyan személy távollétében tartják meg, akinek részvétele a törvény értelmében kötelező [korábbi Be. 373. § (1) bekezdés II/d) pont].

[36] Ugyanez a jogi helyzet abban az esetben, ha a hallássérült személy a tárgyaláson jeltolmács részvételét vagy egyéb kommunikációs mód igénybevételét indítványozza, és azt a bíróság nem biztosítja. A jelnyelv vagy egyéb speciális közlési rendszer használata ugyanis – a terhelt ezirányú kérelmére – önmagában megköveteli a Be. hallássérültekre vonatkozó szabályainak alkalmazását.

[37] A felülvizsgálat lehetősége kapcsán megjegyzendő, hogy amennyiben a terhelt az iratokkal ellentétesen, ténybeli alap nélkül hivatkozik ezen felülvizsgálati okra, a felülvizsgálati indítvány érdemben nem vizsgálható, és az elutasítását vonja maga után (Bfv.III.1134/2016/2.). Jelen ügyben azonban ez nem áll fenn, mivel az I. rendű terhelt hallását szakértő is vizsgálta, illetve a tárgyaláson a hallhatóság hiányára és megértési akadályra hivatkozott, vagyis a felülvizsgálati indítványa nem ténybeli alap nélküli.

[38] A felülvizsgálati indítványban foglalt, a jeltolmács hiányára alapított kifogás alapján tehát elsődlegesen azt kell vizsgálni, hogy a terhelt valóban hallássérült-e, és emiatt jeltolmács közreműködésével tud-e érdemben részt venni a tárgyaláson.

[39] Amennyiben a terhelt siket, további vizsgálódás nélkül a Be. hallássérültekre vonatkozó szabályai kötelezően alkalmazandók.

[40] Amennyiben a terhelt nagyothalló, és az állapítható meg, hogy a fogyatékja annak jellege folytán akadályozta a tárgyaláson való részvételében, az vizsgálendő, hogy a bíróság jeltolmács (illetve egyéb közlési mód) igénybevételének lehetőségére figyelmeztette-e, illetve azt a terhelt vagy védője kérelmezte-e, és annak a bíróság eleget tett-e.

[41] Természetesen, ha az állapítható meg, hogy a terheltet nem akadályozta halláskárosodása a tárgyaláson részvételben, a jeltolmács igénybevételére való figyelmeztetés elmaradása sem kérhető számon. Vagyis amennyiben kétség nélküli, hogy a terhelt

ténylegesen nem szorult jeltolmácsra, eljárási hiba nem valósult meg a kirendelés elmaradásával. Ugyanígy, amennyiben a kihallgatott személy hallásvesztése olyan mértékű, amely jeltolmácsot indokolna, de – a bíróság felhívása ellenére – nem kéri jeltolmács alkalmazását (mert például csökkent hallás mellett szájról olvasással is hibátlanul érti a kommunikációt), eljárási szabálysértés szintén nem valósul meg.

[42] A terhelt hallását érintő kétség esetén akkor jár el helyesen a bíróság, ha a terheltet a jeltolmácsolás (írásbeli vallomástétel) iránti jogára figyelmezteti, és a terhelt döntésének megfelelően rendelkezik a tárgyalási kommunikáció formájáról.

[43] A felülvizsgálati eljárásban annak megvizsgálására, hogy az eljárási szabályokat a bíróság betartotta-e, általában a tárgyalási jegyzőkönyvben rögzítettek alapján kerül sor. Amennyiben tehát a jegyzőkönyv, mint közokirat alapján kétségkívül megállapítható, hogy a terheltet a kommunikációban a nagyothallása nem akadályozta, a tisztességes eljárás követelménye teljesült.

[44] Mindezek előrebocsátása után, az ügy egyedi jellemzői alapján a következők állapíthatók meg az I. rendű terhelt tárgyalási részvétele és eljárási jogai személyes gyakorlása vonatkozásában.

[45] Az egyesített ügyben, 2013. április 22. napján tartott első tárgyaláson az I. rendű terhelt a hallásromlására vonatkozóan azt adta elő, hogy egyik fülére teljesen süket, míg a másik fülére korlátozottan hall, vagyis nagyothalló. Csatolta a Nyíregyházi Törvényszék 3.B.128/2012/31. számú, igazságügyi orvos szakértő kirendeléséről szóló végzésének kiadmányát. A bíróság a tárgyalást – a II. rendű és a III. rendű terhelt távolmaradása miatt – elhalasztotta (Nyíregyházi Járásbíróság 38.B.1999/2012/25. számú jegyzőkönyve).

[46] Az I. rendű terhelt ezen a tárgyaláson, illetve az ezt követő valamennyi tárgyaláson védővel rendelkezett, a védő az eljárás során az I. rendű terhelt hallásával kapcsolatos észrevételt, indítványt nem tett.

[47] A 2013. október 1. napján megtartott tárgyaláson került sor az I. rendű terhelt kihallgatására, aki úgy nyilatkozott, hogy a vádlotti figyelmeztetéseket megértette, a nyomozás során tett vallomását – annak felolvasása után – fenntartotta, kérdésekre válaszolt (Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/24. számú jegyzőkönyv 3. oldal). Ezek után a szintén kihallgatott III. rendű terhelthez kérdést tett fel, észrevételt terjesztett elő (ugyanezen jegyzőkönyv 9. oldal).

[48] A jegyzőkönyv tanúsága szerint mindezeket követően jelezte az I. rendű terhelt, hogy „nem hallok semmit. Most van folyamatban a hallókészülék elkészítése”. A bíróság a terhelt bejelentése kapcsán intézkedést nem tett, kérdést nem intézett az I. rendű terhelthez. Egyéb észrevétel ezzel kapcsolatosan nem volt (ugyanezen jegyzőkönyv 10. oldal). A bíróság ezt követően a tárgyalást iratismertetéssel folytatta, az I. rendű terhelt pedig arra észrevételt tett, majd a bíróság által kihallgatott tanúkhöz kérdést intézett, észrevételt tett, végül bizonyítási indítvánnyal is élt (ugyanezen jegyzőkönyv 10., 13. és 19. oldal).

[49] Az I. rendű terhelt az ezt követő tárgyalásokon megjelent, azonban az előbeszéd megértésére vonatkozó akadályt a továbbiakban egy alkalommal sem jelzett. Ezzel szemben vallomást tett (Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/34. számú jegyzőkönyv 2-3. oldal), a vele szemben ismertetett újabb vádiratra nyilatkozott (Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/64. számú jegyzőkönyv 3. oldal), illetve a tárgyaláson felvett bizonyítást – védő jelenlétében – végighallgatta (Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/66. és 68. számú jegyzőkönyv). Az utolsó tárgyaláson a védője perbeszédét követően felszólalt, majd önálló jogorvoslati nyilatkozatot tett (Nyíregyházi Járásbíróság 36.B.393/2012/75. számú jegyzőkönyv).

[50] Az I. rendű terhelt a másodfokú nyilvános ülésen, illetve tárgyaláson nem vett részt.

[51] Az I. rendű terhelt tehát a tárgyalás menete során jelezte, hogy „nem hall semmit”, azonban e kijelentését rögtön cáfolta is azzal, hogy a bíróság iratismertetésére összefüggő észrevételt tett, amire nem lett volna képes, ha nem érti a szóbeli ismertetést.

[52] Megállapítható továbbá, hogy

- az I. rendű terhelt jeltolmács kirendelését vagy más kommunikációs rendszer használatát nem indítványozta;

- az I. rendű terhelt a tárgyalásokon észrevételeket tett, a tanúkhöz kérdéseket intézett, a jegyzőkönyv tanúsága szerint zavartalanul kommunikált, vagyis iratellenes a felülvizsgálati indítvány azon érve, hogy a tanúvallomásokra nem tudott reagálni;

- az I. rendű terhelt a későbbiekben hallásproblémát egyáltalán nem közölt, vagyis iratellenes a felülvizsgálati indítvány azon állítása, hogy „számtalanszor” jelezte a beszédmegértés akadályát;

- az I. rendű terhelt érdekében a tárgyaláson mindvégig védő vett részt, aki ilyen tartalmú észrevételt, indítványt nem terjesztett elő, erre a perbeszédében sem utalt;

- az I. rendű terhelt vagy a védője az elsőfokú ítélet elleni fellebbezésében, illetve a másodfokú eljárás során észrevételben sem hivatkozott a jeltolmács hiányára;

- maga az I. rendű terhelt első ízben csupán a felülvizsgálati indítványában utalt arra, hogy a védője a fülébe sügta, amit ő a bíróság előtt előadott.

[53] Összességében tehát kétségtelen, hogy az I. rendű terhelt az eljárásban – a nagyothallása ellenére – érdemben részt tudott venni, a jogainak gyakorlására, eljárási kötelezettségeinek teljesítésére képes volt, jeltolmács vagy speciális kommunikációs forma igénybe vétele nélkül is.

[54] Megjegyzi ugyanakkor a Kúria, hogy az elsőfokú bíróság akkor járt volna el helyesen, ha az I. rendű terhelt által csatolt szakértő kirendelő végzés nyomán a másik eljárásban elkészült szakvéleményt beszerzi, értékeli, ennek eredményét a jegyzőkönyvben rögzíti, valamint az I. rendű terheltet nyilatkoztatja jeltolmács igénybevételének lehetőségéről. A hasonló terhelti bejelentések ugyanis nem maradhatnak a bíróság részéről érdemi válasz nélkül, akkor sem, ha a bejelentés – a közvetlenül észlelt körülmények folytán, utólag is megállapíthatóan – további intézkedést nem igényel.

[55] A Kúria utal arra is, hogy a terhelttel szemben folyt más büntetőeljárásban, a 2023. június 28. napján meghozott Bfv.III.706/2023/2. számú végzésében már kifejtette, hogy – abban az ügyben is – az iratokból megállapíthatóan a terhelt a Nyíregyházi Törvényszék előtti másodfokú nyilvános ülésen halláskárosodására hivatkozott, arra vonatkozóan a már ismertetett tartalmú orvosi dokumentumokat is csatolta, és kérte az eljáró tanács elnökét, hogy beszéljen hangosabban, jelnyelvi tolmács kirendelését azonban nem indítványozta, jelnyelv használatának igényét nem jelezte. Mindezek alapján a Kúria megjegyezte, hogy – amennyiben a felülvizsgálati indítványát, mint ismételt indítványt nem kellene elutasítani – a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjára, illetve a Be. 608. § (1) bekezdés d) pontjára alapított felülvizsgálati okra történő hivatkozás egyébként sem vezethetne eredményre.

[56] A Kúria megállapította azt is, hogy az I. rendű terhelt által felhívott eseti döntések más perbeli tényeken alapulva más perjogi helyzetre vonatkoznak, ezért a jelen ügyben jelentőséggel nem bírnak. A BH 2016.111. számon közzétett határozat szerint a súlyos fokban kommunikációképtelen terhelt kihallgatása csak tolmács útján törvényes. Az ügyben a szakértői megállapítás szerint a terhelt beszédképtelen volt, ami nem azonos a jelen ügyben az I. terhelnél fennállt nagyothallással. A BH 2013.208. illetve BH 2014.203. számú eseti

döntések pedig a nem magyar anyanyelvű terhelt tolmácshoz való jogáról tartalmazznak elvi megállapításokat; a jelen ügyben akkor lennének alkalmazhatók, hogy az I. rendű terhelt a büntetőeljárásban hallássérültnek minősült volna, vagyis a halláskárosodása érdemben akadályozta volna a tárgyaláson elhangzottak megértésében. Ebben az esetben lett volna kötelező őt a jeltolmács iránti igényéről nyilatkoztatni, illetve kellett volna a tárgyalást jeltolmács jelenlétében megtartani.

[57] A Kúria mindezek alapján megállapította, hogy az I. rendű terhelt jeltolmács hiányára alapított felülvizsgálati indítványa alaptalan.

[58] 1.2. Abszolút eljárási szabálysértést képez az is, amennyiben – kötelező védelem esetén – az eljárásban kizárt védő vesz részt, mert ebben az esetben is úgy kell tekinteni, mintha a tárgyalást olyan személy távollétében tartotta meg a bíróság, akinek részvétele a törvény értelmében kötelező, ez pedig a korábbi Be. 373. § (1) bekezdés II. pont d) alpontja szerinti eljárási szabálysértést valósíthatja meg (Bfv.III.886/2015/9.).

[59] Az I. rendű terhelt tekintetében védő jelenléte a tárgyaláson kötelező volt [korábbi Be. 46. § a) pont].

[60] A védő eljárásból való kizárásának eseteit törvény állapítja meg. A felülvizsgálati indítványban foglaltakkal összefüggésbe hozható, az alapeljárás alatt hatályos korábbi Be. 45. § (1) bekezdés c) pontja szerinti kizárási szabály értelmében nem lehet védő, aki a terhelt érdekével ellentétes magatartást tanúsított, vagy akinek az érdeke a terheltével ellentétes.

[61] Ezen kizárási ok a védőnek a terhelt érdekében, javára fennálló perbeli pozíciójával, a védelemhez való alkotmányos joggal kapcsolatos. A korábbi Be. 50. § (1) bekezdés b) pontja alapján a védő köteles a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot kellő időben felhasználni. Az elbíráláskor hatályos, az ügyvédekről 1998. évi XI. törvény 1. § 1. mondata szerint az ügyvéd a hivatásának gyakorlásával – törvényes eszközökkel és módon – elősegíti megbízója jogainak érvényesítését és kötelezettségeinek teljesítését. Ebből következően eleve nem tekinthető hatékonnak a védelem, ha a védő a védencével ellentétesen cselekszik, vagy egyébként valamely tényleges okból a terhelttel szemben érdekelt.

[62] A kizárással kapcsolatos szabályok egyaránt vonatkoznak a kirendelt védőre és a meghatalmazott védőre is.

[63] A kizárás iránti bejelentés alaposságát a konkrét üggyhez kötötten, valóságos tények alapján, esetileg kell tisztázni (BH 2012.147.). A védőkénti eljárás kizártságát megalapozó feltételt, a terhelt érdekével ellentétes – múltbeli – magatartást mindig az adott üggyel (terhelttel) összefüggésben és nem csupán a terhelt és a védő személye közötti viszonyban kell vizsgálni. Másrészt nem szükséges a terhelt érdekeivel ellentétes konkrét magatartás, elegendő, ha az érdekellentét objektív körülményekből megítélhető és megállapítható {BH 2014.332. indoklás [25] bekezdés}, vagyis tényekből logikailag levezethető. Ebből is következően az érdekellentét megállapítása nem alapulhat a logikai összefüggést vagy a tényalapot, konkrétumot nélkülöző – szubjektív – feltételezésen, megérzésen.

[64] A terhelt érdekével ellentétes eljárást mindig az adott ügyben, a terhelt tényleges eljárási érdekei mentén kell vizsgálni. A bírói gyakorlat szerint nem a terhelt érdekében jár el a védő, amennyiben a terhelt által tett indítvány alaptalanságát állítja a bíróság előtt (BH 2022.66.), vagy elvállalja a sértett képviselését is (BH 2003.314.). Nem tekinthető ugyanakkor a terhelt érdekét sértő eljárásnak, ha maga nem tesz a terheltével egyező indítványt vagy jogorvoslati jogával nem él.

[65] Ilyen vagy ehhez hasonló, tényleges érdekellentétet jelentő, a korábbi Be. 45. § (1) bekezdés c) pont első fordulata szerinti okra az I. rendű terhelt a felülvizsgálati indítványában nem hivatkozott.

[66] Önmagában a terhelt és a védő közötti megbeszélésre tartozó védelmi taktika helyessége a bíróság által nem vizsgálható, és a szuverén védői tevékenység részeként ugyanúgy nem felülbíráható, ahogy a védői munka minősége sem. A kettejük között a védelem felépítése körében elhangzottak a kizárási okkal kapcsolatos objektív tényező követelményének sem felelnek meg, mivel utólag nem rekonstruálhatók, annak rögzítésére vagy utólagos feltárására törvényes lehetőség sincs.

[67] A Kúria megjegyzi, hogy amennyiben a terhelt a meghatalmazott védője perbeli tevékenységével nem elégedett, más védőt hatalmazhat meg [korábbi Be. 47. § (4) bekezdés], míg amennyiben a kirendelt védő eljárását alapos okkal nem tartja megfelelőnek, indokolt kérelemmel más védő kirendelését indítványozhatja [korábbi Be. 48. § (5) bekezdés]. Erre tehát lehetősége lett volna az I. rendű terheltnek, amennyiben úgy értékeli, hogy a védője nem az érdekeit képviseli.

[68] A korábbi Be. 45. § (1) bekezdés c) pont második fordulata szerinti kizárási ok az ügyben szintén nem állapítható meg.

[69] Az érdekellentét elvi lehetősége még nem jelenti azt, hogy az ténylegesen fennáll. E kizárási okra is vonatkozik, hogy annak objektív, releváns tényen vagy tényeken kell alapulnia. Önmagában az I. rendű terhelt által állított az a körülmény, hogy a terhelt védője ismerte a másik kettő – az adott büntetőeljárásban az I. rendű terhelttel érdekellentétben lévő – terheltet, ellentétes védői érdek fennállását nem is valószínűsíti. Olyan – legalább valószínűsíthető, illetve utólag ellenőrizhető – okot az I. rendű terhelt nem hozott fel, amely a pusztán ismeretségen túl arra utalna, hogy a védő a védői feladatait ne a törvénynek megfelelően, a saját védelem javára látta volna el.

[70] A kizárással irányuló, de érdemben nem vizsgálható bejelentés nem ad alapot érdemi felülvizsgálati eljárás lefolytatására, az a törvényben kizárt felülvizsgálati indítvány (BH 2016.79., BH 2018.42.).

[71] 2. Felülvizsgálatot alapoz meg, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét [Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja].

[72] A felülvizsgálat alapvető szabálya azonban, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bekezdés]. A Be. 659. § (1) bekezdése alapján a bizonyítékok ismételt és eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó. Ennek értelmében a felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vitatható, és nem sérelmezhető a bizonyítási indítványok elutasítása sem.

[73] E szabályok akadályát képezték annak, hogy az I. rendű terhelt által csatolt orvosi iratokat, vallomásrészleteket a Kúria értékelje.

[74] E körbe tartozott az I. rendű terhelt felülvizsgálati indítványának azon kifogása is, hogy a II. rendű illetve a III. rendű terhelt megfenyegette a vallomástételét illetően. Ez ugyanis a saját vallomása, mint az alapügyben figyelembe vett bizonyíték átértékelését célozta. Hasonlóan a bizonyítékértékelést, és ezen keresztül a zsarolás büntetében a bűnössége megállapítását támadja az I. rendű terhelt azon állításával, hogy a többi terhelt nem mondott igazat az alapeljárásban, illetve a zsaroláshoz kapcsolódó CD lemez nem is létezett. Mindez ugyanis a bizonyítás – és eltérő tényállás megállapításának – tilalmába ütközik, ezért a felülvizsgálati indítvány e körben is a törvényben kizárt.

[75] 3. A Kúria hivatalból elvégzett vizsgálata [Be. 659. § (6) bekezdés] során felülvizsgálatot megalapozó további feltétlen eljárási szabálysértést [Be. 649. § (2) bekezdés] sem észlelt.

[76] **IV.** A kifejtettek értelmében a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése alapján tanácsülésen a felülvizsgálati indítványt részben kizártnak, részben megalapozatlannak találta, ezért a megtámadott határozatot a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

[77] A Kúria az ügyben öttagú tanácsban járt el [a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 10. § (2) bekezdés, a Kúria ügyelosztási rendje IV.6. pont].

[78] A végzés ellen a Be. 6. § (4) bekezdése alapján nincs helye fellebbezésnek; felülvizsgálatát a Be. 650. § (1) bekezdés b) pont második fordulata zárja ki.

[79] A Be. 652. § (6) bekezdése szerint minden jogosult csak egyszer nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a Be. 649. § (3)-(5) bekezdésén alapul. A Be. 656. § (4) bekezdés első fordulata pedig akként rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételt elöterjesztett indítványt a Kúria érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

Budapest, 2024. január 16.

Dr. Domonyai Alexa s.k. a tanács elnöke, Dr. Tuba István Krisztián s.k. előadó bíró, Dr. Gimesi Ágnes s.k. bíró, Dr. Kardos Andrea s.k. bíró, Dr. Schmidt Péter s.k. bíró